

2.1 มีมาตรการการดำเนินงานตัวชี้วัดที่ 3.5 ระดับความสำเร็จในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (Global Standards for Health Promoting School : GSHPs)

ทั่วโลกมีการดำเนินงานและพัฒนาแนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มากกว่า 25 ปี แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดสามารถนำระบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่ง WHO และ UNESCO ได้เปิดตัวโครงการ “ที่จะทำให้โรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” เพื่อให้แนวทางแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้กำหนดนโยบายในทุกภาคส่วน ผู้นำโรงเรียนและพันธมิตรด้านการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้งระบบอย่างยั่งยืน สำหรับประเทศไทย กรมอนามัยได้ดำเนินการโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาสุขภาพเด็กควบคู่กับการศึกษา มาตั้งแต่ปี 2541 และได้มีการพัฒนาการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานยังพบ ปัญหาและภาวะคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กไทยในหลายปีที่ผ่านมา จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างทันเวลาที่ กอนจะภาวะคุกคามศักยภาพเด็กมากขึ้น โดยการเตรียมคนให้พร้อม มีความรู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นอย่างรอบด้านทั้ง Soft Skills และ Hard Skills โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพ ที่เน้นการเสริมสร้างให้เด็กวัยเรียนวัยรุ่นมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้

ซึ่งจากสถานการณ์สุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ปี พ.ศ. 2567 นั้นยังคงมีปัญหาและไม่บรรลุค่าเป้าหมาย เช่น เด็กวัยเรียนมีร้อยละของภาวะสูงตีสมส่วน (อายุ 6 - 14 ปี) ที่ร้อยละ 56.0 ซึ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (เป้าหมายมากกว่าร้อยละ 59) เด็กมีภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน ร้อยละ 13.1 ซึ่งเด็กวัยเรียนมีภาวะเริ่มอ้วนและอ้วนที่ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (น้อยกว่าร้อยละ 11.5) ภาวะพอม ร้อยละ 5.7 สูงขึ้นและไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (น้อยกว่าร้อยละ 5) และภาวะเตี้ย ร้อยละ 9.2 ซึ่งลดลงเล็กน้อยและบรรลุค่าเป้าหมาย (น้อยกว่าร้อยละ 9.5) ส่วนสูงเฉลี่ยของเด็กอายุ 19 ปี ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย ซึ่งเพศชายสูงเฉลี่ย 167.0 เซนติเมตร (เป้าหมาย 172.0 เซนติเมตร) เพศหญิงสูงเฉลี่ย 158.0 เซนติเมตร (เป้าหมาย 162.0 เซนติเมตร) ร้อยละของเด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 40 ยังคงไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (ร้อยละ 50) และเคลือบหลุมร่องฟันกรมแพ้ย ร้อยละ 11.8 ยังคงไม่บรรลุเป้าหมาย (ร้อยละ 30) ส่วนร้อยละเด็กอายุ 12 ปี ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 31.6 ยังคงไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (ร้อยละ 50) และปราศจากฟันผุ (Caries Free) ร้อยละ 70.5 (เป้าหมายร้อยละ 72) และการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอของเด็กวัยเรียน อายุ 5-17 ปี อยู่ที่ร้อยละ 21.4 ซึ่งยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมาย (เป้าหมาย ร้อยละ 40) ส่วนสถานการณ์จำนวนชั่วโมงการมีพฤติกรรมเนือยนิ่งของเด็กวัยเรียน อายุ 5-17 ปี นั้นมีพฤติกรรมเนือยนิ่ง ที่ 14.53 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งเป็นจำนวนชั่วโมงพฤติกรรมเนือยนิ่ง ที่มากกว่าเป้าหมาย (เป้าหมายไม่เกิน 13 ชั่วโมงต่อวัน)

ข้อเสนอแนะเชิงมาตรการ

การขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล GSHPs โดยนำกลยุทธ์ A2IM PIRAB มาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

Assessment : ทั่วโลกมีการดำเนินงานและพัฒนาแนวทางโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มากกว่า 25 ปี แต่ยังไม่มียุโรปประเทศใดสามารถนำระบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพไปปฏิบัติได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่ง WHO และ UNESCO ได้เปิดตัวโครงการที่จะทำให้โรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ” เพื่อให้แนวทางแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้กำหนดนโยบายในทุกภาคส่วน ผู้นำโรงเรียนและพันธมิตรด้านการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทั้งระบบอย่างยั่งยืนสำหรับประเทศไทย กรมอนามัยได้ดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาสุขภาพเด็กควบคู่กับการศึกษามาตั้งแต่ปี 2541 และได้มีการพัฒนาการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้มีการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานยังพบปัญหาและภาวะคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กไทยในหลายปีที่ผ่านมา จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างทันท่วงทีก่อนจะภาวะคุกคามศักยภาพเด็กมากขึ้น โดยการเตรียมคนให้พร้อม มีความรู้เท่าทันและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงโดยมุ่งพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 เน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นรอบด้านทั้ง Soft Skills และ Hard Skills โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพ ที่เน้นการเสริมสร้างให้เด็กวัยเรียนวัยรุนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถดูแลสุขภาพ มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และสามารถป้องกันและลดโรคที่สามารถป้องกันได้

ซึ่งจากสถานการณ์สุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุน ปี พ.ศ. 2566 นั้นยังคงมีปัญหาและไม่บรรลุค่าเป้าหมาย เช่น เด็กวัยเรียนมีร้อยละของภาวะสูงตีสมส่วน (อายุ 6 - 14 ปี) ที่ร้อยละ 55.5 ซึ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (เป้าหมายมากกว่าร้อยละ 57) เด็กมีภาวะเริ่มอ้วนและอ้วน ร้อยละ 13.1 ซึ่งยังไม่บรรลุค่าเป้าหมาย (เป้าหมายน้อยกว่าร้อยละ 12) ส่วนสูงเฉลี่ยของเด็กอายุ 12 ปี สูงขึ้นแต่ไม่บรรลุค่าเป้าหมาย ซึ่งเพศชายสูงเฉลี่ย 149 เซนติเมตร (เป้าหมาย 154 เซนติเมตร) เพศหญิงสูงเฉลี่ย 149.7 เซนติเมตร (เป้าหมาย 155 เซนติเมตร) รวมทั้งการดำเนินงานอนามัยโรงเรียนในรูปแบบเดิมไม่สามารถสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสถานการณ์ปัจจุบันได้ จึงเกิดแนวความคิดการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนแบบใหม่เป็น โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (Global Standards for Health Promoting School : GSHPs) เพื่อเป็นการยกระดับความรู้ ด้านสุขภาพ โรคอุบัติใหม่ ภัยคุกคามด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งให้ความสำคัญเรื่องความรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน สร้างเด็กไทยที่แข็งแรง สุขภาพดี ในอนาคตต่อไป

Advocacy : สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพในกับนักเรียนโดยการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ภายใต้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางด้านการศึกษา และทางด้านสาธารณสุข เพื่อเป็นการสร้างนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสร้างสังคมรอบรู้ด้านสุขภาพ จนนำไปสู่พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์

Intervention : 1) พัฒนามาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนรวมถึงการกำกับติดตามการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2) พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินรับรองการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) ผ่านระบบ Platform online ภายใต้ระบบงานอนามัยโรงเรียน <https://hps.anamai.moph.go.th> เป็นหลัก ร่วมกับการประเมินรับรองแบบ Onsite เพื่อเป็นการสุ่มทดสอบการควบคุมภาพการประเมินรับรอง

ดังนี้

โดยมีขั้นตอนการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)

- 1) โรงเรียนศึกษามาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) และดำเนินการตามมาตรฐาน
- 2) ลงทะเบียนเพื่อเข้ารับการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) ผ่านระบบ Platform online ที่ <https://hps.anamai.moph.go.th>
- 3) กรรมการระดับจังหวัด/เขตสุขภาพ ทำการประเมินผลการรับรองให้กับโรงเรียน
- 4) รับรองผลการประเมิน และออกเกียรติบัตรให้กับโรงเรียน

Management การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) ด้วย PIRAB ดังนี้

P : ขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) สร้างความเครือข่ายความร่วมมือ โดยบูรณาการภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพเด็กไทยในศตวรรษ ที่ 21 ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

I : กระตุ้นการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน และพัฒนาระบบฐานข้อมูลร่วมด้านสุขภาพนักเรียน ผลักดันให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกำหนดเป็นนโยบาย ในการให้โรงเรียนทุกแห่งพัฒนาเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล รวมถึงการสร้างแรงจูงใจโดยการเชิดชูเกียรติให้กับหน่วยงาน และบุคคลที่เป็นผู้ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน ที่ผ่านการรับรองตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)

R : ยกระดับนโยบายด้านสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่นร่วมกับภาคีเครือข่าย พัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ โดยผลักดันให้เกิดนโยบายและกลไกการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ภายใต้การดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) รวมถึงการนิเทศ กำกับ ติดตาม เยี่ยมเสริมพลังการดำเนินงานในระดับเขตสุขภาพ

A : ยกระดับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น พัฒนากลไกในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ให้เห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ภายใต้การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมถึงเร่งสร้างความเข้าใจให้กับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาและขับเคลื่อนตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (Global Standards for Health Promoting School : GSHPs) และการประเมินรับรองการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) ผ่านระบบ Platform online

B : เสริมสร้างความรอบรู้ ทักษะสุขภาพ และได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสุขภาพ และพัฒนาศักยภาพผู้ขับเคลื่อนงานการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียนวัยรุ่น ด้วยการจัดการระบบการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อสุขภาพ และสื่อสารความรอบรู้ด้านสุขภาพ และเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานโดยการจัดทำระบบ E-Learning พัฒนาศักยภาพทีมประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (Global Standards for Health Promoting School : GSHPs) และการพัฒนาศักยภาพเด็กไทย สู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยหลัก

4 H (Head Hart Hand Health) ภายใต้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เด็กวัยเรียนวัยรุ่นเข้มแข็ง แข็งแรง และฉลาดตามแนววิถีชีวิตใหม่ และวิถีชีวิตถัดไปในยุคดิจิทัล ดังนี้

1) พัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางด้านสาธารณสุข เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในการพัฒนากระบวนการตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) รวมถึงการประเมินรับรองผ่านระบบ Platform online

2) พัฒนาศักยภาพสำหรับกรรมการผู้ประเมินระบบตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs) ในรูปแบบ E-Learning

2. มีประเด็นความรู้ที่ให้แก่ c/s เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

ความรู้ที่ให้ผู้รับบริการ

ชุดความรู้ที่สร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่เด็กวัยเรียนวัยรุ่น และภาคีเครือข่ายสามารถนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอด และบอกต่อแก่ผู้อื่นได้ เช่น

1. ชุดความรู้ NuPETHS เป็นสื่อความรอบรู้ด้านสุขภาพ ในรูปแบบการ์ตูน Animation ผ่าน Social Media แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็น 6 ประเด็นหลัก ได้แก่

Nu (Nutrition) : กินอาหารครบ 5 หมู่ หลากหลาย ปริมาณและสัดส่วนตามคำแนะนำ 1 วัน

P (Physical Activity) : ส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางกายสม่ำเสมอ 60 นาที ทุกวัน

E (Environmental Health) : ส่งเสริมให้มีทักษะชีวิตด้านความปลอดภัยและพฤติกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

T (Teeth) : แปรงฟันแบบ 2:2:2 การเลือกหาอาหารว่างเพื่อป้องกันฟันผุ

H (Hygiene) : ส่งเสริมสุขอนามัย ทักษะชีวิตและพฤติกรรมทางเพศ

S (Sleeping) : นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ หลับสนิท (deep sleep) 8-11 ชมต่อวัน

หรือเข้านอนไม่เกิน 4 ทุ่ม

ทั้งนี้มีการเผยแพร่ผ่านช่อง ดังนี้

เว็บไซต์เข้า E-book <https://hp.anamai.moph.go.th/th/teenager-emag/207669>

Youtube <https://www.youtube.com/channel/UC5YVeNip67Z0hwncFKvcKDw/videos>

2. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับมาตรฐานสากล (GSHPs)

เว็บไซต์เข้า E-book <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/211834>

3. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLS) ตามมาตรฐาน 4 องค์ประกอบ 12 ตัวบ่งชี้

เว็บไซต์เข้า E-book <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/209064>

4. สื่อเด็กไทยรอบรู้สุขภาพ เนื้อหาหลักประกอบด้วยเรื่อง การตรวจร่างกาย 10 ท่า การดูแลและวัดสายตา การดูแลหูและทดสอบการได้ยิน ความสะอาดร่างกาย ศีรษะ และสุขอนามัยทางเพศ

เว็บไซต์เข้า E-book <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/215498>

5. คู่มือการตรวจคัดกรองระดับการเห็นในเด็กชั้นอนุบาลและประถมศึกษา

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/teenager-emag/215291>

6. สมุดบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้น ป.5-6

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/214299>

7. สมุดบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้น ม.1-6

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/teenager-emag/214302>

8. คู่มือการประเมินสุขภาพและคัดกรองสุขภาพเด็กพิเศษ

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/209066>

Youtube <https://www.youtube.com/playlist?list=PLLnYLFm4gia0CPoxi2ad7CV1OPhfsOdKI>

9. สมุดบันทึกการคัดกรองสุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพเด็กพิเศษ

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/209075>

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/209059>

10. การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

เว็บไซต์เข้า <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/215499>